

تاریخ وادست

۱۳۳۶ هـ

مجله علمی

عدد : ۳

۳۱ مایس ۱۳۳۴

سنه : ۱

یاوز سلطان سلیم خان حضرتلرینک فارسی
غزل شاهاندلری

کر لشکر عدو بود از قاف تا بقاف
بالله هیچ روی نمی تا بم از مصاف
چون آفتاب ، ظلمت کفر از جهان برم
گاهی که صبح تیغ برون آرم از غلاف
کر نعره بر کشد ز جگر شیر نربونک
دوزم دلش بسوزن پیکان جان شکاف
در پیش تیغ و تیر عدو پایدار نیست
کار زره کران نکند هر حصیر باف
دارد حسود کین (سلیبی) و کر نه هست
مارا بمثل آینه تیغ سینه صاف

✽

قانونی سلطان سلیمان خان حضرتلری طرفندن
نظاماً ترکیه یه تحویلی

قار شده اولسه لشکر اگر قاف تا بقاف
نامرد اودر که یوز چویره کوریمچک مصاف

وكانت لابنائى الجنود عنائم
شداد بها آل العدو الى خسر
تفتخر مقهوراً ذليلاً وقد آتى
لينفذ فى الاسلام منه يد القهر
لربك فاسجد يا رشاد وسله ان
يخلص ملك المسلمين مدى الدهر

قريم

حكومت سنيه مزك شايدان تهرىك برمحور اوستنده جريان ايدن ثبات
مسلك وحسن مهارتى ودرين برسياست اينچنده زندكى غيرتى نتيجه مسعوده سندن
اولق اوزره الله شكرلر اولسون عالم اسلام بوصره ده برچوق موفقيتلى
عظيم مسرتلر و آفتلرله سلامليور .

باطوم ، قارص ، اردهانك استردادى ،
قافقاسيانك ايدى اعدادن انتزاعى ،
قريم كې بهشتى برقطعه نك ضبط واستخلاصى
بربرينى ولى ايدن موفقيات جليله وجديده دندر .

برمدت روسيه ايله همحدود قالمش وصوكرده روسيه نك پنجه اغتصابه
كچمش اولان وعلمان وفضلا مقرى بولنان قارص حواليسى برخيلى زمان مدفن
اسلاميان شكلنى آلمشدى حتى اوحوالى حقنده :

بايراكلر چكىلدى كلينى صاندك ؟
طاوالر چاليندى دوكونى صاندك ؟
بويوله كيدنلر كلورمى صاندك ؟
بوكا قارصك يولى ديرلر كيدن كلدى .

كې كوز ياشلىرى دوكونلر ك حزين حزين اوقونان مىللى تركيلر انسانك
بوركنى پارچه ليه جق برصورتده تويارى اورپه رد يردى .

كذلك بك بيوك اسلام علما وشعرا سنك محل ظهورى اولان قافقاسيانك
دست اسلامياندن ربوده ايداسى عالم اسلامى بك دلخراش برمنظره قارشوسنده
براقش ومثلاشيخ نظامى كنجوى كې برخارقه روز كارك مسقط رأسى بولشمش

اولان كنجە شەرى خەندە شونشیدە كې دىخونانە تركيار الحاله هەدە فولاقلىرى
چىنكەدوب طورمشدر:

برج اوستنە بايراقلى قوردىلر
بيوكن كوچوكن همين قردىلر
اولزمانكە جعفر خانى اوردىلر
ساناسنكە بىلى سىدى كنجەنك

يا اويېشتى قريتك بوندن برېچق عصر اول كشور اسلاميانە وداغ ايتىسى
اوزرينە پادشاه عثمانياندىن افراده قدركوز ياشلىرى دوكرەك حزينانە برصورتنە
ترنم ايتىدكارى ماتى نشىدەلر اوقدر چوقدركە اونلرى تاممىلە يازمق ايچون
كوكل قانيلە تركيب اولتىش برچوق قىزمى مەركب صرف ايتىك ايستر. شو
بىتلر بالذات سلطان سليم ثالث حضرتلرينك برنشيدە شاهانە وحميتمندانە لرنىدندىر.

قالامى قلىج آلتندە اويلە
اوطورمق دىغزده وارمى بويلە
اسير ايتىش نىچە تاتارى بربر
قرىم روسيەدە قالسونمى بويلە
اوموستوفدن واروب اوچم آلايم
يا دشمن ايچرە هپ قالسونمى بويلە

ايشتە لە الحمد والمئە قارص، باطوم، اردهان شەرلرى وحوالىسى وقافقاسيا
قطعات جسيمهسى، برقاق عصردن برىدر ممالك اسلاميهنك بر بلاسى
كسلىش اولان روسيەدن برايكى ماه مقدم تخليص اولتىش وشو ايچندە
بولدىغىز آيك ابتداسندە دخى قرەدن دول متفقە مەزك شجيع عسكەرلى قريمە
داخل ودىزدندە عثمانلى دونماسى سيواستوپول ليمانە واصل اولمشدر.

يوز اللى سنەدرکە آنا وطندن آيرىلدىق بر ماتم فلاکت ايچندە
قالمش اولان اوکوزل قريم، دست مشيت تسطیح زمين ايلدىكى اثناده بر
طرفدن معصوم براولاد كې قرە دىزك آغوش شفقنە آتلىش وبرطاردندە
مشاهير قديمە ترکدن - آزاق - نامندە برذاتە منسوب اولدىغىدن طولايى
بونام ايلە موسوم اولان ازاق دىزىلە كوچوك بر برادر كې باش باشە
ويرمشدر.

سوكىلى قريمەزك انا وطننە التحاق - چوقدن برى غائب ايلدىكى اولادىنە
قاووشان شفقلى بروالدىنى واونك ارکان عالمىنى نه قدر ممنون وبختيار ايدرسە -

مادر وطنی، واولاد وطن اولان عثمانلیلرک هر فردینی اوقدر وبلکه دها زیاده مسمود و بختیار ایلشدر .

جهان خریطه سینه کوز کزد بر لر کورر لرکه قوم نجیب ترک بر ملت معظمه اولق اوزره پک قدیم زمانده فتح جهان ایده جک درجه ده خارقه قدرت واستعداد کوس تروب حتی قبل الاسلام بیه دست سطوتلرینی آورو پانک جکر کاهنه قدر اوزانشلردی .

دین محمدی، شعله پاش ظهور اولدنده ساچوقیلر واجداد عثمانیاندن اولان قانی خانیلرکی ترکلرک بعض اقوام معظمه سی اسلامی قبول ایدرک ترکلرکه اسلامی اتحاد ایتدیرمکه چالشمنس و چنکیلر کی بعض قسمی ده اسلامیتک واسطه ایامنه قدر کفر و عناد اوزره قالدقلری حالده اوندن سکره اوسالاه قاهره ده دین اسلام ایله تنور ایلشدی .

برنجی قسمدن اولان حضرت فاتح، شهر شهر استانبولی فتح و تسخیر ایلدیکی ائنده ابکجه سلسله دن اولان حاجیکرای خان ده قریم مالکنده حکمفرما ایدی . او صره لرده عثمانلیلرک شوکت و شانی کیتدجه اوج بالایه واصل اولفده ایدی . لکن قریم سلسله خاندانی و قبیله روسیه ممالکی و لهستان قطعه لری کی ممالک واسعه اهل یسندن باج و خراج آلمده بولندقدن بشقه اوبلا دو حوالیده بولنان دها بر جوق سرکش و مستقل اقوامی سیف صارملرینه باش اکرکه مجبور ایشلر ایکن او عصرده قریم سلسله ملوکی آره سنده حاصل اولان اختلاف و شقاق باعث حرب و اغتشاش اوله رق او بهشتی قطعه نک عظمت و معموریت قدیمه سی تدنی به یوز طوتمس و کفه و آزاق و منکوب و نات ایلی کی بلاد و ممالک دخی و ندیکلیرک ید استیلا و اغتصابنه کچمشدی .

بقایای فضلادن مولانا شرف الدین بن کمال قریمی و مولانا سید احمد قریمی کی ذوات داعیه آرتق قریمک حیات سیاسیه سندن قطع امید و سلاطین عثمانیه نک تمادی ایدن حسین ندایر ملکیه و سیاسیه لرینه نظراً شوکت و قدرتلرینک دها پک یوکسک طبقه لره داخل اوله جغنی کشف و تقدیر ایدرک سلطان مراد ثانی حضرتلرینک زمان شاهانه لرنده مملکتلرینه وداع ایله بروسه به کلشلردی .

فاضلان مشارالیه ما علم و کماللری نسبتنده الثفات شاهانه به مظهر اوله رق دنیاده فقر و ضرورت کورمیه جک صورتده انعام و احسانلره مستغرق اولدیلر . مشارالیه مانک مراملری قریمی انظار سلاطین عثمانیه تحتند بولندرمق صورتیه هم بر اتحاد اسلام تشکیل ایلک و عمده بووسیه ایله قریمک اسکی نفوذ و قوت و غالبیتک اعاده سینه چالشمندن عبارت ایدی . چوق زمان کچمه دن فاتح سلطان محمدخان حضرتلرینک تخت سلطنته جلوسی و اونی متعاقب

استانبولك فتح و تسخيرى كېي بر موفقيت كبرى ظهوره كلنس ايسه ده بومساعد
زمانى ادراكه مولانا شرف الدين قريمنى نك عمرى وفا ايمه مشدى .

لكن اوائنده مولانا سيدى احمد قريمى حضرتلى مرزىفونده چلبى سلطان
محمد خان مرحومك بنا بيورمش اولدينى مدرسه عاليه نك مدرسلكنى وبلده
مرزبوردنك قاضى ومفتيلكنى نفس فاضلانله لرنده جمع ايتك صورتيله صدرنشين
اعزاز واحترام ايدى . بشارت فتحى متعاقب استانبوله كلدى .

مولانا قريمى . متكلم . مهيب . سياسى . داهى . عالم . شاعر . ايدى .
اويله سحر برنطقه مالاك ايدى كه كنديسييله بر كره كوروشن بردها آيرلىق
ايسته مزدى .

علامه مشاراليه اول امرده صدر اعظم محمود پاشاى ولى ومعلم سلطانى ملا
كورانى ومصاحب شهريارى ولى الدين زاده احمد پاشا كېي قرب سلطنتده بولنان
ذوات عاليه ايله كورششمش واونار واسطه سييله علم وعرفان ودهاسى فاتح
سلطان محمد خان حضرتلرينه عرض واسماع اوله رق حضرت پادشاه ايله
ملاقات ايتمش ايدى . جناب پادشاه علامه مشاراليهك خارقه كالاتندن ممنون
قالدى . دائما مصاحبت بيوردقلى علمائى عظام سلسله مبدل سنده ادخال
ايلدى . يوقاريده بيان اولندينى اوزره علامه مشاراليهك قريمى دولت عليه ايله
اتحاد ايتدرمكدن بشفه امل ومقصدى يوق ايدى . نظرند جيهان قريمدن
وقريم جهانندن عبارت كېي ايدى . بتون تركى اشمارينى (قريمى) امضاسى
آلتنده نشر ايدردى .

اسميه ياخود سائر الفاظ تعظيميه ايله توجيه خطاب ايدنلره پك ممنونيتله
اعاده كلام ايتزدى . لكن (قريمى) ديه ندا ايدنلره بشاشت والتفات ايله
جواب وبردردى . بونك ايچوندر كه كرك بالذات حضرت فاتحك ديواننده موجود
اولان تركجه مشاعره سنده وكرك خاندان عثمانى نك نجيب وفاضل شهزادكانندن
سلطان قورقود حضرتلرينك منتخباننده اسمك تصریحه حاجت مس ايتيوب
(مولانای قريمى) تعبيريله اکتفا اولنور .

چونكه اوزمان حكمنجه (مولانای قريمى) وياخود (ملاى قريمى)
دنيلىمى بوذاتدن عبارت اولدينى اكلاشيليردى .

ايسته مولانای قريمى پك بيوك علمائى عظام ومؤلفين فخامدن اولدينى .
حاله تركجه شعرلر سويلسى ومخلصنى (قريمى) وضع ايمه سى آمال ومقصدينى
كوستره جك دلائلندر .

بركون حضرت پادشاه ادرنه يه كيتك ايچون آت اوزرنده اولدينى حاليه
استانبولك ادرنه قېوسندن خروج بيورسيوردى . طبيعى دركه مولانا قريمى دم

نزد شاهانده ایدی . حضرت پادشاه توجیه خطاب ایدرك (فریده و قتیله پك چوق مصنف و مؤلف و انتخاب علم و کمال . موجود و اهالیسی سلاح حال و شجاعتاه . معروف اولوب كرك رجال دولت و كرك رعایای مملكتك ثروت و سامان جهنندن ده برکونا فصور و غجزلری یوق ایکن یشین و قتده و آرزمانده جنت مثال اولان قیرنك بویله خراب و بیاب اولسی) سبیلرینی صورمش و علامه مشارالیه ده عرفان و ذکا و کمال دهاسنی اثبات ایدمك یوله جواب اعطای ایلش و حضرت پادشاه درحال صدراعظم محمود پاشای جلب ایدرك لازم کلن استیضاحاتده بولمغه مجبور اولمشدرکه . بمصاحبه اوزمانه عائدادبی و تاریخی کتابلر مذك اکثریسنده موجوددر . بو مختار بو حیتار ، نتیجه سی اوله رق ۹۸۰ سنه سندده مکمل دونما ایله عسکر سوق اوله رق قیریم حوالیسندده و ندیکایلرک یدینه کچن کفه ، آراق ، مشکوب و تات ایلی کبی قلعه و محللر ضبط اولمش و کفه قلعه سندده اقامت ایتمکده بولنان منکلی کرای و اوغلی محمد کرای ایله کوچوک برادری یغمورچه ساطانی کفه حوالیسنك فاتحی اولان صدراعظم کدک احمد پاشا درسهاته کتیرمشدی . جناب فاتح طرفندن کمال دبدبه و مدارات ایله قیریم حکومتی عهده سنه توجیه دونمای هایون و آلا ی والا ایله مرکز حکومتنه اعزام و ایصال ایدمشدرکه ایشته خاندان عثمانی ایله دودمان جنکیزنك نقطه منجیه اسلامیت و مایت اوزرندده کی اتحاد و اخوتلری بوتاریخندن اعتباراً باشلامش ایدی .

بو نقطه اتحاد و اخوت ایکی طرف ایچونده پك مبارک و مسعود کلدی . اوتاریخندن صکره قیریم حکمداران ذی شانی ینه لهستان و روسیه دن وسائر احوالی سرکشانندن باج و خراج آلتی خصوصنده کی سطوت قاهره و قدیمه سنی اعاده ایتمش و دولت عثمانیه نك ده مکمل و غیر مغلوب و هر زمان امرینه آماده و مهیا براردوسی حالده بولمش ایدی .

بو پارلاق ، خارقه نما بر صورتده برعصردن زیاده دوام ایتمش ایسه ده ۹۸۷ سنه سندده صغولای محمد پاشانك مغدوراً شهادتی اوزرینه بعض اسبابه مبنی دولتك قواسنه ضعف طاری اولغه باشلادیغندن بو ضعفیت بالطبع قیریمی ده صارصمه باشلامش ایسه ده برکت و یرسون که اوصردلرده غازی کرای کبی بر آتشاره شهامت قیریم خانلغنده مکین ایدی . محافظه شان و موقعی اخلاص میدان برافادقدن بشقه رجال دولته و وکلایه و حتی بالذات پادشاه زمان اوچنجه سلطان مراد خان حضرتلرینه خطارات و نصایحه بولمشدر . شهید مغفور صغولایدن برچوق عصر صوکرده قدر بعض مقتدر ذواتک خدمتلری استننا ایدلک شرطیله آوروپانك ترقیات علمیه و فنیه و صنایع مدنیه سندن بیکنه قالمق صورتیله قوای

دولت، فلاکتدن فلاکتہ اوغرا دینی حالده غازی کرایدن سلیم کرای زاده سعادتکرایه قدر، بومدت ظرفنده یتشن قریم سلاطین جنکیزیہ سنک قسم اعظمی شہامت وقدرت لرینی محافظہ یہ مقتدر ذوات اولدقلری جہنلہ دولت علیہ نک غوائل و تزلزلات کونا کونندن معناً دکلسہ بیله ظاہراً قریم ممالکنی ممکن اولدینی قدر محافظہ ایلدکارندن بشقه دولت علیہ نک اوصیردهده بقای شوکت ومکنتی اوغرا ندہ دخی پک بیوک و پک قیمتلی خدمت لردہ بولمشلر ددر .

لکن بروجودک یالکز برعضوی نه قدر قوتلی اولورسه اولسون دیگر عضوده اولان ضعفیتک الک نہایت تأثیرندن وارسته قالہ میہ جنی طبعی اولدیغندن آرتق تاریخ مذکوردن صکرہ قریم دخی بلایادن بلایایہ اوغرا دی . نہایت ۱۱۸۸ سنہ سنده قاینارجه معاہدہ سی قرینک حیات حکومتمندن قطع امید ایندردی .

کرچه دولت عثمانیہ هیچ بروقتندہ قریمک استرداد دی آرزو وتشبہندن کری طور مامشدر . حتی سلطان عبدالحمید خان اول حضرتلری ، وفاتہ قدر قریم غوائل وتدارکیلہ اوغرا شوب اونک تأثیر الیمیلہ ترک حیات ایتدی .

خلفی سلطان سلیم ثالث حضرتلری دخی قرینک استرداد دی آرزوسیلہ اوغرا شقمندن برآن خالی قالمق سزین ترک سلطنت وحیاتہ مجبور قالدی . سلطان محمود ثانی حضرتلری دخی فریمی هیچ بروقت فراموش بیورمادی .

سلطان عبدالحمید خان حضرتلری زمان شاعمانہ لرندہ (قریم مسئلہ سی) نامیلہ مشہور اولان محاربه ظہورہ کلرک دول متفقہ ایله برلکدہ قریمہ سوق و اخراج اولنان دونما وعسا کر طرفندن سیواستوپول ایله اطراف ی ضبط ایدلش ایکن اووقت دولت علیہ ایله اتفاق ایدن دولتلرک بعضی دونکلکلری اومهم موفقیتی تعقیم ایلدی . اوندن صوکرہ آرتق بزم ایچون ، قریمک و بزم حالمزہ اغلامقندن بشقه برشی قالدی . وقتیلہ قریمک پک کثیر اولان سکنة موجودہ سی ده روسیہ نک بلیہ استیلا سنہ مبتلا قالدینی شو برچق عصر ظرفنده تنزل ایدہ ایدہ خارجدن کلن غیرمسلم سکنة ایله برابر آنجق بش آتی یوز بیک رادہ سنده قالمشدی .

دولت عثمانیہ مزک آلمانیا دولت معظمہ سیلہ اتفاق واتحاد ایتسی وبووسیلہ ایله دولت مشارالیهانک عالم اسلامہ قارشی بیوک اثر توجه کویسترمسی نه قدر شایان تقدیر واهمیت ایسہده اتحاد کبی برجل متین عرفان و ذکاتک ایجابات مادیہ ومعنویہ سنی الدن بر اقامق صورتیلہ غفلت و بطالتی ترک ونفسی خدمتلری وطن خدمتنہ ترجیح کبی احوالک تمتمندہ مستر اولان ستامت ووخامتی درک ایله بوندن بویله اولسون لزومندن فضله وفائی اولان استفادہ شخصی بی برافہ رق

شان و شرفی نایموت و باقی قالان وطنی خدمات عالیہ اوغرنده کیجه کوندر
دیمیوب هرآن ودقیقه چالشق مبرم والزمدر .

وقتیله بوبابده کی قصور منراوقدر چوقدرکه بوخصوصده بریمزک دیکر منزه
قارشی ذره قدر ابراز تفاخر ایدہ جک یوزومر یوقدر .

مثلا دور سابقده ممالکمز آوروپا دولتری ممالکنک برقاچ منلی اولدیغی
حالده عموم واردات سنویه من او ممالک متمدنه نك آنجق برر ولایتی نسبتنده
وبلکه دها دون قالدیغی کوردکجه و دوشوندکجه و بونک تمامیلہ لاقیدی
برمسلمکزدن ایلری کلدیکنی اکلا دقجه اوقدر متهیج و محزون اولوردمکه دنیاہ
باقعه حجاب ایدردم .

یانیہ واشقودره ولایتلری مالیه مفتشلکنده درت سنه قدر بولندیغم ائشاده اون
بیك غروش معاشلہ بمن مالیه مفتشلکی شفره لی تاغرافلہ تکلیف اولنمش ایدی ، تصادفی
اوله رق اوصردده یئلہ مخبرہ ایلدیکم برکتاب سوقیلہ مفتشلکی قبول ایلدیکمدن
ارادہ سنیه شرفعلق ایدرک درسعادتہ کلشدم . درسعادتہ بولندیغم ائشاده کتاب
مسئلہ سی حل ایدلش و صدر اسبق مرحوم خلیل رفعت پاشا ایلہ میانه مزده
اوافاق بر وقعه ده تحدت ایتمش اولدیغندن درحال بمن مفتشلکندن استعفا ایتشدم . [۱]
بنده کزی آچیقده برافقده آرزو ایدلدیکندن اووقتکی مالیه ناظری
طرفندن نه کبی مأموریت ایسترسه همان تعیین اولنمق اوزره خانہ مه قیوچوقداری
کوندرلشدی .

بنده برایکی ساعت دوشوندکن صکره حلبک بیوک برولایت اولدیغی
ومقدما وارداتی آلتی یدی یوزبیك لیرا راده سنده بولندیغی حالده شمدی ایکی
اوجیوز بیك لیرایہ تنزل ایتمی مال مأمورلرینک یواسزلغندن وجبایتک
اصولسزلغندن ایلری کلدیکنی درپیش ایدرک اگر بن حلب دفتر دارلغنه
کیدرسه مستقیمانه چالیشه جغندن و بعض اصحاب نفوذک تجاوزاتنه ده مساعده
ایتمه جکمدن وارداتک ایکی اوچ سنه ظرفنده بش آلتی یوزبیك لیرایہ ، بلکه
ولایت مذکور دنک استعداد طبییسی و وسعت حدودی وقوة انباتیه سی حبیلہ ،
دها زیاده لره ابلاغ ایدیلہ جکمه حکم ایدرک انشاالله کیده می ده بنده نمونه
کوستره می فکر و عزمنده بولندم . لکن بورالرینی کشف ایتیموب حلب وطم
اولان دیاربکر ایلہ همحدوددر بووسیله ایلہ برآرہلق صلہ رحم ایتمش اولورم

[۱] بو استعفادن درت سنه صکره بنه اون بیك غروش معاشلہ و هیئت
اصلاحیه و تفتیشیه اعضائی مأموریتیلہ یمنه کیتدم . برسنه مقداری قالدیم . یمنده
قانونی سلطان سلیمان زمانندن الحاله هذه موجود اولان ترک سلسله لرینه
وبمنده کی ترک شعرا سنه دائر بر اثر یازدم .

اگر حزب دفتر دارلغنه تعیین اولنورسم کیدرم یوقسه بوسردهده بشقه مأموریت قولنده معذورم دیعشدم .

مکر درحال قبول اولنورق اوچ بش کون ظرفنده اراده سنیه شرفتعلق ایتشدی . لیکن کتابلرک رسوماتدن کچیرلمسی ممنوع اولدیغندن بوکره کتابلری کوتوردمدم . بونکله برابر کیتدی که کوندن اعتباراً مرکزک لزومسز تعجیزندن . مالییهده سعید بک وما بینده عزت پاشا امضالریله تفصیلی موجب کلال اوله حق درجهده آله بقم یولسز تاغراف وشفردلردن وخصوصییه فنا مأمورلری موقعارنده محافظه وحمایه ایتارندن اوقدر اوصاندمکه محلنجه حسن اداره صلحتدن اسلا فتور کنورمدیکه حالدده مجرد مرکز اوله رق ظهوره کلن بویولسز لقلاردن طولایی محافظه وارداته یا امکان مساعد اولمایه جفنی ویا خود امکانک مساعد اولسنه حقیه و جانسپارانه بر صورتده چالیشیلرسه ، انسان کندی استقبالی پک بیوک تهلیکله لره ایله جگنی جزم ایله دیکمدن بر کفالت بهانه سنی اورته یه آتورق استعفا ایلام وجوابه انتظار ایتکسزین میزی توکیل ایدرک دفتر دارلقدن چکادم . استغنام قبول اولنمیه رق اوچ ماده مآذونیت اعطا بیورلدی ایسهده در سعادته کلرک بردهها عودت ایتدم .

ایشته بوتجربه لرمه وله الحمد والته ملکمزک الحاله هذه اتساعنه نسبتله وارداتمزک اقل قلیل اولدینی کوز اوکنده بولمنسه نظراً سویلیورمکه واقعا حرب زمانی هر بر خصوص ایچون براستثنائیت تشکیل ایدر لکن هراقشامک برصباحی اولدینی کپی هر حربکده برصلحی وارددر . اگر بز شمیدن انصاف ایدرک یواش یواش عقلمزی باشزه طولوپلایه رق بیک ییلده بر اله کچمین بو فرصت عظیمه و بو نعت غیر مترقبه سایه سنده هر شیدن زیاده تذهیب اخلاق و سیاسیات و اقتصادیات کپی اوچ مهم نقطه لر اوزرندده عالمانه و فاضلانیه و حجت مندانیه بر صورتده چالیشیلرسه ق انشالله کرک قریم کرک قانقاسیا و کرک ممالک عثمانیه و کرک عموم ممالک اسلامیه ثروت و عظمت و شوکت قدیمه سنی بوله بختده شبهه یوقدر . اطوار حکومتیه لایق بر مملکت متین صاحبی اولیق یالکیز مأمورینه منحصر اولیوب بر بیوک دولتک افراد عالیه سندن اولدیغنی هر فرد بیلملی و حتی سواقده کیدرکن انسانه تصادف ایتسه بیله درود یواره باقه رق نصل بردوات و ملت منسوبی اولدیغنی تقدیر ایدرک خفت مساک شویله طورسون خفت رفتاردن بیله اوتانلیلدر . بونکله برابر کرک کورشیدیکم قریم کنجلرنده و کرک ملت کتبخانه سنه صورت اقتحام کوسترن عثمانلی جوانلرنده و قارلی برحمت و دور اندیشانه بر فطانت کوریورم . اگر بومساک عالی عموم ممالک اسلامیه کنجلرنده تجلی ایتس بولنورسه استقبالمزک بک امین اوله جفته بر بشارت کبری اولیق صورتیه شمیدن حکم ایده بیلیم . ایشته بونک ایچوندرکه دهها برنجی نسخهده

هندوستان جوانلری بيلم چيون طورر
خوارزم ، قهرمانلری بيلم چيون طورر
بلخ و بخارا قانلری بيلم چيون طورر
افغان ، کزیده شانلری بيلم چيون طورر
ایران ، جهانستانلری بيلم چيون طورر
اسلامیان فدانلری بيلم چيون طورر

بیاب پیایده برکچن اله فرصت زمانیدر
اقدام واتحاد وحمیت زمانیدر

دیشدم . بخصر صده اک اول (چلی چیان افتدی) کچی فداکار و قیمتلی
شهیدلر و یردرک و طندری اوغرنده اثبات اقتدار و اهلیت ایدن قریم کنجلری ،
و قریم حکومتی ایچون بارکاد الهی اوکنده ایکلی رک هپسنه موفقیت و رفاه
و سعادت تمنی ایدنلرک بریسی ده بوقتیر باب اللدر .

قریم ادبیاتی و فاتح سلطان محمد خان حضرتلریله وکلا ووزرا وعلما
و شعراسنک (مولانای قریمی) حضرتلریله
مشاعرلری

قریمده ادبیات ترکیه پک قدیمدر . بوندن تمام التی یوز سنه اول قریم
ممالکنه سیاحت ایدن سیاح مشهور ابن بطوطه ترکی اشعارک قریمده موجود
اولدیغنی (آراق) شهرنده کندیسنه کشیده اولنان برضیافت مناسبتیله شویلهجه
تصریح ایدیور :

ثم اخذوا فی الغناء یغنون بالعربی و یسمونه (القول)

ثم بالفارسی والترکی و یسمونه (الملمع)

ایشته یوقاربده ذکر ی کچن (مولانای قریمی) حضرتلری دخی قریم
شعراسندن اولدینی حالده درسعادت کلمش و بالذات فاتح سلطان محمدخان
حضرتلریلهده مشاعرده بولمشدر . بریکانه کائنات اوله رق ملت کتبخانه سنده
موجود اولان دیوان بلیغ فاتحده جناب پادشاهک و کرک سائر وکلا ، وزرا
و فضلا و شعرانک (مولانای قریمی) ایله مشاعرلری موجوددر . بومشاعره
جناب فاتحک بر مصراع انشاد بیورمسی و اومصراع شاهانه کرک قریمی نک
و کرک سائر وزرا و علما شعرای عثمانیه نک اعطای جواب ایتلری صورتیلهدر .
دیوان هایونلرینه قبول بیوریلان شو قیمتلی مشاعره شویلهجه زینتساز سطوردر .

فاتح سلطان محمد خان حضرتلری :

خطک خدک یوزینی طوتدی نته کیم ای جان